

בפני הרכב כב' השופטים: י. גרוס, אב"ד; י. בן-שלמה; מ. רובינשטיין

המערערת: מירי לביא

- נ ג ד -

המשיבים: 1. טארק בן תאופיק חבשה

2. אררט חברה לבטוח בעמ'

3. "מגל" מפעלי גז ונפט לישראל

צדדים שלישיים:

4. יו.פי.אס.

5. פטר סבו

6. שלמה קליין חברה קבלנית בעמ'

7. תאופיק חבשה

8. טארק בן תאופיק חבשה

9. אררט חברה לבטוח בעמ'

10. א.ח.ק. אגודה חקלאית שיתופית קישון בעמ'

ב"כ המערערת: עו"ד שירה דונביץ'

ב"כ המשיבים 1, 2, 7 - 10: עו"ד חדווה וינבאום-וולצקי

ב"כ המשיב 3: עו"ד עילם בורבין

ב"כ המשיבים 4 ו-5: עו"ד חיים גלזר

ב"כ המשיבה 6: עו"ד א. רוטקופף

פסק - דין

השופטת מיכל רובינשטיין:

1. ערעור על פסק דינו של בית משפט השלום בהרצליה (כב' השופט צ. גורפינקל) בת.א. 4406/94 אשר דחה את תביעתה של המערערת להכרה בה

כ"תלויה" ולקבלת פיצויים על-פי סעיף 78 לפקודת הנזיקין (נוסח חדש)

(להלן - "פקודת הנזיקין").

01
02
03
04
05
06
07
08
09
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

העובדות המצערות הן כדלקמן:

01 בחודש אוקטובר 1990 נהרג מר אלון הלר ז"ל במקום עבודתו, עת ביצע
02 חפירה בתוך תעלה תת-קרקעית ודפנותיה התמוטטו (להלן: "התאונה"). הורי
03 המנוח, שהיה רווק, פוצו ע"י המשיבים במסגרת הסכם פשרה בשנת 1992.
04 כארבע שנים לאחר התאונה הגישה המערערת תביעת פיצויים, בטענה כי היתה
05 משך שש שנים עובר לתאונה ה"ידועה בציבור" של המנוח וניהלה עימו משק
06 בית משותף.

07
08
09 2. בית משפט קמא פסק כי בין אם התאונה היא בגדר תאונת דרכים ועילת
10 התביעה נובעת מחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 (להלן:
11 "חוק הפיצויים") ובין אם התאונה היא בגדר תאונת עבודה רגילה (הצדדים
12 חלוקים ביניהם בנקודה זו) ועילת התביעה נובעת מפקודת הנזיקין יש
13 לבחון שאלה טרומית אשר ההכרעה בה תשפיע על גורל התביעה ויתכן כי תדחה
14 אותה על הסף, והיא:-

15 האם "ידועה בציבור" נכללת בהגדרת "בת זוג" בסעיף 78 לפקודת הנזיקין
16 הן בזכותם של תלויים לקבלת פיצויים?
17 (סעיף 78 הנ"ל מוחל גם במקרה בו מדובר בתביעה לפי חוק הפיצויים
18 מכוח הוראות סעיף 4 א' שבו).

19
20 לדעת בית משפט קמא סעיף 78 הנ"ל מקנה זכויות לבת זוגו של המנוח, אך
21 המונח "בת זוג" אינו כולל את הידועה בציבור, לו רצה המחוקק להכליל את
22 הידועה בציבור במונח בת זוג הוא היה עושה זאת מפורשות בסעיף ההגדרות
23 או מפנה לחוק אחר המכיר במונח ידועה בציבור או שהיה מתאר את מערכת
24 היחסים הנ"ל מהותית אף מבלי לציין את שמו - כפי שעשה בעבר בחוקים
25 אחרים.

26 השופט המלומד מצא כי פקודת הנזיקין אינה משתמשת באף לא אחת מהטכניקות
27 החקיקתיות כאמור ולכן הכוונה "בבת זוג" היא כפשוטה, היינו בת זוג
28 מנישואין כדין.

בתי המשפט 3

01 השופט קמא ציין כי אין נפקא מינה אם המערערת מקבלת קיצבה, כתלויה,
02 מהמוסד לביטוח לאומי בגין התאונה, משום שמטרת חוק הביטוח הלאומי
03 (נוסח משולב), תשכ"ח-1968, היא מטרה סוציאלית, ובחוק הגדרה מפורשת -
04 שלא כמו בפקודת הנזיקין - הכוללת את הידועה בציבור במונח בן זוג.

05
06 בית המשפט איבחן את הפסיקה החדשה של שנות ה-90 שסטתה מהגישה שקדמה
07 לה, בעקבות תמורות ושינויים שחלו במעמדם של הידועים בציבור בחברה
08 הישראלית, בצינו כי הסוגיות המשפטיות שהועלו שם שונות מהסוגיה
09 שבפניו: כך סבר כי בבג"צ 693/91 דר' מיכל אפרתי נ' הממונה על מרשם
10 האוכלוסין, פ"ד מז(1) 756 שאפשר לידועה בציבור לשנות את שמה במרשם
11 האוכלוסין לשם משפחתו של בן זוגה וילדיהם המשותפים, תוך דחיית הטענה
12 כי השם החדש עלול לפגוע בתקנת הציבור כי הוא עוסק בזכויות אדם, ובכלל
13 זה זכותו של אדם לשנות את שמו, בעוד שפקודת הנזיקין עוסקת בפיצוי
14 בגין העוולות המפורטות בה, ומטרתה להשיב את המצב לקדמותו.
15 אף בבג"צ 721/94 אל על נתיבי אוויר לישראל נ' יונתן דנילוביץ פ"ד,
16 מח(5) 749 אינו מועיל למערערת מאחר ששם הסוגיה המשפטית היתה האם
17 המונח "בן זוג" שלפי ההסכם הקיבוצי החל על דיילי אל על והכולל ממילא
18 ידועים בציבור, חל גם על בני זוג/ידועים בציבור בני אותו מין, ומעניק
19 להם את אותן זכויות.

20
21 בית משפט קמא גם הוסיף כי לא קיימת תקופת זמן מינמלית של חיים
22 משותפים היוצרת "ידועים בציבור"; מאחר שהמציאות החברתית היא כזו שבני
23 זוג צעירים רבים חיים יחדיו כזוג נשוי של ממש, כאלטרנטיבה לנישואין,
24 הכרה בהם כתלויים לפי הפקודה הנ"ל יכולה ליצור הצפה בתביעות נזקיות.
25

26
27 8. בערעור שבפנינו מבקשת המערערת לשנות את פסק דינה של הערכאה הראשונה
28 ולקבוע כי היא נכללת במונח "בן זוג" שבסעיף 78 לפקודה ועל כן היא
29 זכאית לפיצויים כתלויה - ולצורך כך יש להחזיר התיק לבית משפט קמא לשם
30 דיון בתביעה לגופה.

בתי המשפט 4

01 המשיבים השונים תומכים יתדותיהם, כמובן, בפסק דינו של בית משפט קמא
02 ובנימוקיו, תוך הוספת טענות משלהם.
03
04 4. לאחר שעיינתי בעיקרי הטיעון שהוגשו ע"י הצדדים בצורה סדירה, מקיפה
05 וממצה ושמעתי את טיעוניהם של באי כוחם המלומדים, הגעתי לכלל מסקנה כי
06 יש לקבל את הערעור.
07 בנימוקי, כפי שיובאו להלן, אתייחס לטענות השונות שהעלו הצדדים.
08
09 5. הבעיה שבפנינו מתמקדת לכאורה בהוראותיו של סעיף 78 לפקודת הנזיקין.
10 סעיף 78 של הפקודה קובע בהוראותיו כדלקמן:-
11
12 "78. גרמה עוולה למותו של אדם והיה אותו אדם אילולא מת, זכאי
13 אותה שעה לפיצויים לפי פקודה זו בעד חבלת גוף שגרמה לו העוולה,
14 יהיה בן זוגו, הורו וילדיו זכאים לפיצויים מן האדם האחראי
15 לעוולה".
16
17 מנוסחו של הסעיף עולה כי מדובר על בן זוג, הורה או ילד.
18 טענת המשיבים היא כי המונח "בן זוג" אינו כולל את ה"ידועה בציבור".
19 מאחר ואין הגדרה של מונח זה בפקודה הנ"ל, וממילא לא נכללה בהגדרה
20 כלשהיא המתייחסת לפקודה הנ"ל הרחבה של המושג הנ"ל, כדי לכלול בו גם
21 "ידועה בציבור". בהקשר זה טוענים המשיבים כי כל מקום בדבר חקיקה בו
22 רצה המחוקק לכלול את ה"ידועה בציבור" עשה זאת באופן מפורש. יתרה
23 מזאת, כל מקום בחוק בו לא נכללה ההרחבה האמורה בהגדרה של שאר, תלוי
24 או בן זוג, נתפרש הדבר ככוונת המחוקק שלא לכלול סוג זה של מערכת
25 יחסים בין גבר לאשה, בתוך המונחים הנ"ל.
26 בענין היותם של סוגי היחסים המשפחתיים המובאים בסעיף 78 הנ"ל בגדר
27 רשימה סגורה, מפנים המשיבים אל פסקי הדין הבאים: ת.א. (חיפה) 688/92
28 צים חברת השיט הישראלית בע"מ נ' עמר, פ"מ תשנ"ג (2) 401; ת.א. (ת"א)
29 2072/80 אוחיון נ' הסנה חברה ישראלית לבטוח בע"מ; מ. צלטנר עו"ד חבות
30

לפיצויי נפגעי תאונות דרכים, (438).

01

02

03

04

05

06

07

08

09

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

ככל שמבקשים להסיק כי העדר ההתיחסות ל"ידועה בצבור" בסעיף 78 הוא למעשה מעין הסדר שלילי, כי כל מקום בו רצה המחוקק לכלול את הידועה בציבור באופן מפורש, מפנים המשיבים בין היתר לפרשת אמיליה לוי (ענמ"ש 1/82 לוי נ. מנהל בתי המשפט, פ"ד לו(4) 123; בג"צ 89/93 לוי נ' יו"ר ועדת הכספים של הכנסת, פ"ד לח(2) 486; ד"נ 18/84 לוי נ' יו"ר ועדת הכספים של הכנסת ואח', פ"ד מט(4) 291).

6. הנני סבורה כי עמדת המשיבים אינה מוצדקת עוד בנסיבותיה של תקופתינו. הרשימה של סוגי הקרובים המובאת בסעיף 78 הנ"ל היא אכן רשימה סגורה, אך עדיין נותר לקבוע מיהו "בן-זוג" המוזכר באותו סעיף.

לענין זה אין די לפנות אל המשמעות המילולית הצרה של מוסד זה שכן הליך החקיקה בסוגיות דומות או קרובות משליך על הפרשנות הראויה של המונח "בן זוג" בהקשר שבפנינו, ומעבר לכך מקובל עלינו כי מושגים ומונחים המשמשים בחקיקה הפתוחים לפרשנויות מצמצמות או מרחיבות מושפעים משינויי הנסיבות ומן ההתפתחויות החברתיות. מושג אשר נכלל בחוק בשנת 1944 לא יתפרש בהכרח בימינו אלה על פי התפיסות שנהגו לפני חמישים שנה ומעלה, היינו לפני מחצית המאה.

השינויים בתפיסות החברתיות ובתחומי החקיקה הקרובים לנושא שבפנינו יוצרים זיקה פרשנית שאין להתעלם ממנה. כמובן שהתפתחות כפי שמתואר איננה מיידית, וחקיקה פרטנית כלשהיא בחוק אחר איננה משליכה בהכרח על פרשנותה של הפקודה. אולם, כאשר כמעט כל החקיקה הדנה ביחסי המשפחה מאמצת גישה שהיא מרחיקה מבחינת פרשנותו של המושג "בן זוג", וכאשר מעבר לכך חוש הצדק דורש שלא ישאר אי בודד בחקיקה בו מתקפת זכותה של מי שחיה כבת זוג עם הגבר שעמה, הרי התהליך הכללי משליך על הפרשנות, גם כאשר מדובר על חוק אשר בו רשימה סגורה, ואשר בו לא הביאו הגדרה מרחיבה מפורשת של המושג "בן זוג".

01 היו גם שביקשו להסיק מהעדר "הידועה בציבור" על מגמות חברתיות -
02 מוסריות, הכל כאמור שם. עתה מונחת בפנינו הצעת חוק שכר וגימלאות
03 לנושאי משרה ברשויות השלטון, התשנ"ח-1998 והמושג "בן זוג" כולל שם גם
04 "מי שהיתה ידועה בציבור כאשתו וגרה עמו אותה שעה לפחות בשלוש השנים
05 שקדמו לפטירתו".
06 ההצעה אמנם טרם הפכה לחוק, אולם אני מביאה דברים אלה כדי להצביע על
07 המגמה הכללית.
08 יוער כי כבר בשנת 1996 תוקנו הכללים של נושאי המשרה השונים ונכללה
09 בהם ה"ידועה בציבור" (ראה ק"ת 5770 בעמ' 1423 ו-1426 וק"ת 5747 עמ'
10 817).
11 ניתן כמובן לטעון שהאמירה המפורשת כדוגמת זו המובאת בהצעת החוק הנ"ל
12 משליכה על העדר האמירה בסעיף 78, ואולי אף מחזקת את הפרשנות השלילית
13 אותה יש לאמץ לגבי חוק שאין בו הרחבה, ואם המחוקק רוצה בהרחבה, יבוא
14 ויתקן את סעיף 78.
15
16 אינני סבורה כי בנסיבות הקיימות ולאור התפתחות החקיקה ניתן עוד לטעון
17 טענה כאמור.
18
19 כאשר הדברים נמצאים בשלב התחלתי או בתהליך של התפתחות, נוטה הפרשנות
20 ליצור הבחנות בין מה שנאמר לבין מה שלא נאמר, בין הסדר חיובי לבין
21 הסדר שלילי. אולם ציינתי כי פרשנות של חוק היא תהליך החי תוך זיקה
22 הדוקה עם המציאות שמסביבו, וכאשר הפערים מתמלאים כמעט לחלוטין וכל
23 דברי החקיקה כוללים את ה"ידועה בציבור" במושג בן זוג, מאבדת ההשוואה
24 בין הכתוב לבין הלא כתוב, ממשקלה. המציאות החקיקתית הצועדת בעקבות
25 המציאות החיה, משליכה אז על הפרשנות של אותם איים בודדים, אשר נותרו
26 ללא טיפול חקיקתי והמעדכנת אותם כדי להתאימם לדרישות התקופה.
27 "הידועה בציבור" לא נכללה בהגדרות בעקבות מגמות תיאורטיות, היא נכללה
28 כאמור כי במציאות החברתית של היום, מסיבות שאין כאן המקום לפרטן,
29 מוסד "הידועה בציבור" הוא נפוץ מאד, וגם מי שמבקש להתעלם ממנו, אין
30

הוא יכול עוד לעשות זאת.

01

02

03

04

05

06

07

08

09

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

כפי שצויין לעיל, המושג "בן זוג" כשלעצמו מתאר מצב עובדתי והוא סובל גם כשלעצמו את הכללתה בו של ה"ידועה בציבור". הדבר לא נעשה בפרשנות בעבר, כפי שהוסבר לעיל כאשר התהליכים היו במהלכם ההתחלתי או המתקדם קמעה. התעלמות מן המציאות כיום על רקע כל אשר ארע בחקיקה, איננה עוד בגדר פרשנות צרה או פורמלית, אלא פרשנות בלתי צודקת. במילים אחרות, שלילת הזכויות לפי פקודת הנזיקין מן ה"ידועה בציבור", כאשר הפרשנות מאפשרת נקיטת גישה אחרת, הופכת לקיפוח מהותי של סוג זה של נשים שנפגעו בשל האסון שאירע להן. אין כל סיבה להפלותן בהשוואה לנשים שבן זוגן נספה במערכה או נפגע בפעולות איבה וכדומה.

אינני מתעלמת מכך שהיו בעבר אמירות בפסיקה שקידשו את ההבחנה בין אמירה מפורשת לבין העדר אמירה, כמתואר לעיל. אולם סגירת הפערים המשיכה והתקדמה כפי שמוכיחה הצעת חוק השכר לנושאי משרה ברשויות השלטון הנ"ל.

לו היתה הצעת החוק הנ"ל בגדר חוק בתקופה של אמיליה לוי, היתה התוצאה שונה.

מכל מקום, אנו עתה בסופו של תהליך חקיקתי, ובנסיבות הקיימות (ואני מדברת רק על הנסיבות הקיימות) אין לדעתי מקום להמשך אימוצה של פרשנות מצמצמת לגבי סעי' 78 הנ"ל דווקא.

לא התעלמתי גם מהדברים שנאמרו בענמ"ש 612/91 פלוני ז"ל נ' מנהל בתי המשפט, (תקדין עליון כרך 91 (2) תשנ"א/תשנ"ב 1815). אולם פסק הדין האמור אינו יכול ללמד על עניינינו. בית המשפט מפי הנשיא שמגר אמר שם מפורשות כי כדן יחיד מחייבת אותו ההלכה שנקבעה בפס"ד אמיליה לוי כנאמר שם:-

"לענין זה אין איפוא נפקא מינה לו הייתי מצרף דעתי לגישה שבאה

01 לידי ביטוי בדעת המיעוט בבג"צ 89/98 ובד"נ 18/84 הנ"ל. אשר על
02 כן לא ראיתי לסטות במסגרת ערעור זה וגבולותיו מן ההלכה הפרשנית
03 הקיימת".

04 8. כל האמור לעיל מוצא אף חיזוק במציאות החוקתית החדשה שלנו.
05 חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו מחזק את הגישה הפרשנית אשר אותה ניתן
06 לאמץ גם לגבי חקיקה קיימת כי שמירת כבודה של "הידועה בציבור", קרי,
07 מניעה של פגיעה בכבוד האדם ובקנין, שוללים קיפוח זכויותיה בהשוואה
08 לבת זוג החיה עם בן זוגה בעקבות נישואין כדין. (ראה גם בספרו של
09 פרופ' אנגלרד "פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, עדכון משולב תשנ"ו,
10 הוצאת יהלום, ירושלים - 1996).

11
12
13 "לדעתי, זכות הפיצויים הבסיסית של אדם, הנפגע על ידי מעשה
14 עוולה, היא זכות חוקתית העולה מן ההגנה על חייו, על גופו ועל
15 קניינו (סעיפים 2, 3 ו-4 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו).
16 לטעמי, שלילה מוחלטת של זכות הפיצויים על נזקי גוף היא פגיעה
17 בזכות החוקתית של ההגנה על החיים ועל הגוף, משום ששלילה זו
18 קרובה למתן היתר לגרום את הנזק. גם אם לא נרחיק לכת בכיוון זה,
19 הפקעת זכות הפיצויים היא על כל פנים פגיעה בקניינו של אדם. דבר
20 זה נכון אף לגבי שלילה חלקית של זכות הפיצויים, המושגת באמצעות
21 כללים המגבילים את היקפה".
22 (שם, בעמ' 9).

23
24 מעניין לציין כי באנגליה תוקן הכלל תוקן שם עוד בשנת 1976 ו"הידועה
25 בציבור" נכללת בגדר "התלויים".

26 זהו נוסח ההוראה הרלבנטית של סעיף 1 b 3 ל- Fatal Accidents Act 1976
27 הקובע לאמור:-

28

29

30

31

"(3) In this act "dependant" means: -

(a)...

(b) any person who -

(i) was living with the deceased in the same household immediately before the date of the death; and

(ii) had been living with the deceased in the same household for at least two years before the date; and

(iii) was living during the whole of that period as the husband or wife of the deceased..."

9. אשר על כן ולאור האמור לעיל הייתי מפרשת את המושג "בן זוג" בסעיף 78 לפקודת הנזיקין ככולל גם את ה"ידועה בציבור".

אם תתקבל דעתי, הרי כי יש לקבל את הערעור ולהחזיר את התיק לבית משפט קמא לשמיעת הראיות וקיום דיון לגופו של ענין.

מיכל רובינשטיין, שופטת

השופט יהושע גרוס:

01 המקרה דנן מעורר סוגיה נכבדה אשר נבחנה בעבר לפני שהתחוללה המהפיכה
02 החוקתית בדמות חוקי היסוד, ואותה בחינה קודמת תאמה את טיעוני באי כח
03 המשיבים ואת ההשקפה שאומצה ע"י השופט קמא. כך מצינו ב-ד"נ 18/84 ד"ר
04 אמיליה לוי נ' יו"ר ועדת הכספים של הכנסת פ"ד מא(4) 291, 295 כי:

06 "הענקת זכות ל'ידועה בצבור' המוכרת במקרים רבים, לא הפכה לנורמה
07 אוניברסלית שהמחוקק מכיר בה בכל המצבים ולכל המטרות. המדובר בנושא
08 קונטרוברסאלי, הנושא מטענים של מחלוקת פוליטית..."

10 כך גם מצינו לענין סעיף 78 לפקודת הנזיקין, עליו נסב המקרה שבפנינו, כי
11 מאחר והמחוקק לא מצא לטוב מלפניו לכלול בהגדרת "בן זוג" שבפקודת הנזיקין
12 את הידועה בציבור, כפי שעשה, דרך משל, בחוק הירושה, בחוק הגנת הדייר או
13 בחוקים אחרים, פירושו של דבר הוא כי לא התכוון שאותה ידועה בציבור תהא
14 זכאית לחסות בד' אמותיו של סעיף זה ולא ניתן לעשות זאת ע"י פרשנות
15 פסיקתית (ת.א. (ת"א) 2072/80 אוהיון נ' הסנה אשר אושר על טעמיו ונימוקיו
16 אלה ב-ע"א 155/87 - לא פורסם).

18 טוענת ב"כ המערערת, בכשרון ובלהט, כי אין בית-המשפט יכול לעצום עוד את
19 עיניו בפני התופעה המתפשטת ומתרחבת של מוסד הידועה בציבור והיא מצביעה על
20 שורה של פסקי-דין בהם ניתנה הרחבה ניכרת לידועים בציבור ולזכויות
21 המוענקות להם (בבג"צ 693/91 אפרת נ' הממונה על מרשם האוכלוסין פ"ד מז(1)
22 749, בבג"צ 6086/94 נזרי נ' הממונה על מרשם האוכלוסין, פ"ד מט(5) 698).
23 כנגדה טוענים באי כוחם המלומדים של המשיבים כי אף שמוסד הידועה בציבור
24 היכה שורשים בקרבנו ובמקומנו הרי שמתוך ניתוח הפסיקה ומאמרי המלומדים
25 עולה שעדיין לא קיים קונצנזוס חברתי בסוגיה זו וכי חלק נכבד באוכלוסיה
26 אין דעתו נוחה מכך. לפיכך אמורים הדברים בנושא סבוך שניתן לפותרו אך ורק
27 בדרך של חקיקה ולא באמצעות חקיקה שיפוטית. הא ראייה שעד עתה נחקקים חוקים
28 בהם מופיע מוסד הידועה בציבור וכנגדם בחוקים אחרים אין זכר למוסד זה.

01 אין ספק שהמחלוקת אינה קלה ופשוטה ואליבא דשיטתי אין להפריז יתר על המידה
02 בחקיקה שיפוטית, אלא בדרך כלל ראוי להותיר את מלאכת החקיקה למחוקק שזהו
03 תחומו וזהו תפקידו. יחד עם זאת מצויים מקרים בהם יש לחרוג מגישה שמרנית
04 זו, וזאת מקום שמדובר בעוול זועק שיש לעשות כל שניתן כדי לרפאותו ולמצוא
05 לו מזור. לא ייתכן להשלים עם מצב שבו אשה החיה שנים עם בן זוגה, מקיימת
06 עימו משק בית משותף והינה אם לילדיו, והיא תלויה בו, לא תזכה באגורה
07 שחוקה בעת שאותו בן זוג נהרג בתאונה, אך ורק על שום שהיא רק "ידועה
08 בציבור".

09
10 כאשר אין מצויה הגדרה למונח "בן זוג" בפקודת הנזיקין, הרי שיש לאמץ את
11 עמדת ב"כ המערערת כי ראוי להגדיר מונח זה בהתאם לכללי הפרשנות המקובלים
12 והראויים כיום, ולא את אלה שהתקיימו בעת חקיקתה של הפקודה.

13
14 יפים לענין זה דברי הנשיא ברק כי:

15
16 "...בענין מעמדה של פקודת הנזיקין חל שינוי מהותי מאז חקיקתם של חוקי
17 היסוד בדבר זכויות האדם. עד לחקיקה זו ניתן היה לומר, כי הסעד המוענק
18 בפקודת הנזיקין הוא המבסס את הזכות. מאז חקיקתם של חוקי היסוד השתנתה
19 התמונה באופן דרמטי. פקודת הנזיקין היא המקור לסעד, ואילו הזכות מעוגנת
20 בחוק היסוד. פקודת הנזיקין צריכה להתאים את עצמה לחוקי-היסוד, כדי שהסעד
21 יתאים לזכות" (פרשנות במשפט, כרך שלישי פרשנות חוקתית, נבו הוצאה לאור-
22 1994, עמ' 785-786).

23
24 כשם שיפים לכאן אף הדברים שנקבעו בפרשת גנימאת, לאמור:

25 "כל נורמה חקוקה צריכה להתפרש בהשראתו של חוק היסוד... שינויים חברתיים
26 ומשפטיים משפיעים על מובנם של חוקים שנתקבלו בעבר. על כן פסקנו כי את
27 החקיקה המנדטורית יש לפרש עתה בשונה מהפירוש שניתן לה בתקופה המנדטורית;
28 ובאופן דומה, כי את החקיקה שלפני המהפיכה החוקתית יש לפרש לאור המהפיכה
29 החוקתית" (דנ"פ 2316/95 פ"ד מט(4) 589, בעמ' 653-654).

בתי המשפט 13

01 ואם דנים אנו בסוגיות שיש לפרשן לפי רוח העת, ראוי להביא את אחד המדרשים
02 היפים לגבי דברי יתרו לחתנו משה לענין הקמת המערכת השיפוטית. יתרו מיעץ
03 למשה לקחת אנשי חיל, אנשי אמת, שונאי בצע "ושפטו את העם בכל עת" (שמות,
04 יח, כב). ועל כך אומר אחד המדרשים "בכל עת", עליהם לשפוט את העם "לפי רוח
05 העת", קרי לפי רוח הזמן.

06
07 לנוכח כל אלה אף דעתי היא כדעת חברתי המלומדת השופטת רובינשטיין בפסק
08 דינה היסודי והמקיף, כי זהו מקרה בו ראוי להעניק להוראת סעיף 78 לפקודת
09 הנזיקין את הפירוש התואם את רוח העת ולקבוע כי אף הידועה בציבור זכאית
10 לחסות בצל כנפיו.

11
12
13 י. גרוס, שופט

14 אב"ד

15
16 השופט י' בן-שלמה

17 השאלה המרכזית עליה נסב הערעור שבפנינו, הינה, האם ניתן לקרוא מהתיבה
18 "בן-זוגו" בסעיף 78 לפקודת הנזיקין (נוסח חדש), את המונח "ידועה בציבור".
19 חברי המלומדים השופטים מ' רובינשטיין ו- י' גרוס, ענו על השאלה הנ"ל
20 בחיוב.

21 בראשית דברי, ברצוני להדגיש, כי במישור העקרוני, אין לי חילוקי דעות עם
22 חברי לעניין הצורך בתיקון המצב הקיים שבו יש התייחסות שונה למעמדה של
23 הידועה בציבור בחוקים שונים, ואכן הגיעה השעה לגבש כלל אחיד בנושא.
24 גדר המחלוקת ביננו, מצטמצם לשאלה, האם פתרונה של הסוגייה יימצא על-ידי
25 המחוקק, בצורה מסודרת ומקיפה תוך שילקחו בחשבון ההשלכות השונות העשויות
26 לנבוע מתיקון זה, לרבות אספקטים כלכליים של תקציב ועלות הפרמיות בפוליסות
27 הביטוח, או שמא, כסברת חברי השופטים, ראוי שימצא פתרון על דרך החקיקה
28 השיפוטית, ועל דרך הפרשנותו של החוק. במחלוקת מצומצמת זו, אין דעתי כדעת
29 חברי להרכב.

בתי המשפט 14

01 יודגש, כי זכותם של התלויים על-פי סעיף 78 הינה זכות עצמאית שאיננה
02 מונחלת לתלויים על דרך הירושה, אלא זכות נבדלת הנובעת מהעוולה שביצע
03 המזיק אשר גרם למותו של המפרנס ושם קץ לתמיכה הכספית שהיה התלוי זוכה בה
04 למחייתו אילמלא נפטר המפרנס. עוד יודגש, כי מדובר בזכות עתיקת יומין
05 שקדמה למוסד הידועה בציבור, ומטבע הדברים, פקודת הנזיקין איננה מכירה
06 במוסד זה.

07
08 חברתי המלומדת, כב' השופטת מ' רובינשטיין, הדגישה כי היתה ערה לעובדה
09 שרשימת הקרובים המובאת בסעיף 78 הנ"ל הינה רשימה סגורה. ברם סברה, כי
10 עדיין נותר מקום לקבוע מיהו "בן-זוג" המוזכר באותו סעיף וכי לעניין זה לא
11 ניתן להסתפק במשמעות המילולית הצרה של מוסד זה אלא יש ליתן תשומת הלב
12 להשלכות החקיקה בסוגיות דומות על הפרשנות הראויה של מונח "בן-זוג" המצוי
13 בחוק משנת 1944. לטעמה, לא מן ההכרח שיתפרש מונח זה בימינו על-פי תפיסות
14 שנהגו לפני למעלה מחמישים שנה.

15
16 חברי להרכב נתנו את דעתם לפסיקה עקבית בסוגיה התומכת בעמדת באי כוח
17 המשיבים; ד"נ 18/84 ד"ר אמיליה לוי נ' יו"ר ועדת הכספים של הכנסת פ"ד מא
18 (4) 291, שם נקבע, כי לא בכל המצבים ולכל המטרות הכיר המחוקק במוסד זה
19 ופסיקתו של בית המשפט המחוזי בעניין ת.א (ת"א) 2072/80 אוחיון נ' הסנה,
20 אשר אושר ע"י בית המשפט העליון בע"א 155/87 (לא פורסם), שם נקבע פה אחד,
21 בעקבות ד"נ 18/84,:

22 **"ש"ידועה בציבור" אינה מוכרת אלא מכוח הוראה מפורשת מטעם**
23 **המחוקק ... שגם אם תוכיח המערערת שהיתה "ידועה בציבור של**
24 **המנוח לא תוכל להצליח בתביעה כתלויה בו."**

25
26 חברי הדגישו את השלכותיה של המהפכה שבאה בעקבות חוקי היסוד והצורך
27 בפרשנות חוקים על-פי רוח הזמן ו"המהפכה החוקתית".
28 לעניין רוח הזמן, הפנה חברי המלומד השופט גרוס לטענותיה של ב"כ המערערת,
29 שאין עוד מקום שבית המשפט יעצום עיניו בפני התופעה המתפשטת והמתרחבת של
30

01 מוסד הידועה בציבור תוך הפניה לפסיקתו של בית המשפט העליון בבג"צ 693/91
02 בעניין אפרת, פ"ד מז (1) 749, ובג"צ 6086/94 בעניין נזרי, פ"ד מט (5)
03 693.

04
05 יובהר כבר עתה, כי קיים הבדל ברור בין המקרה בעניינם של אפרת ו- נזרי לזה
06 שבפנינו. שם, לא דובר בעניין שהינו בבחינת יצירת יש מאין, כבמקרה
07 שלפנינו, בשני המקרים הנ"ל נדונה שאלת הפעלת שיקול הדעת המסור לשר הפנים
08 על-פי חוק השמות ותוכנה הנורמטיבי של "תקנת הציבור". בעניין אפרת נקבע
09 במפורש, כי שינוי שמה של הידועה בציבור אינו פוגע בתקנת הציבור הישראלי
10 וזאת, בין היתר, מהטעם שהכרה מעין זו "אינה מעניקה לידועה בציבור כל זכות
11 שלא היתה לה לפני השינוי; פסילת שינוי שמה של ידועה בציבור מכוונת למנוע
12 ממנה זכות הנתונה לכל אחר...". (שם, בעמ' 790 ליד אות ז).

13
14 עוד נאמר בעניין אפרת (שם, בעמ' 797 ליד אותיות ג-ד):

15 "... אין לנו עניין כאן בשינוי הלכה קיימת, אשר עקרון ההסתמכות
16 יצר בעקבותיה ציפיות, אשר תיפגענה קשות בשל שינויה. עניין לנו
17 באופן הפעלת סמכות שלטונית, כך שכתוצאה משינוי ההלכה לא תוטל,
18 מחד גיסא, כל מעמסה נוספת על הציבור או על הפרט, ומאידך גיסא,
19 יורחבו זכויות האדם. במצב דברים זה, הקשר הקושר אותנו עם העבר
20 - אף שהוא קיים תמיד - אינו חזק מספיק כדי למנוע - לאחר עבור
21 למעלה מעשרים שנה - בחינה מחדשת ואף שינוי של ההלכה הקיימת."

22
23 מצינו, (דנ"א 2401/95 נחמני נ' נחמני פ"ד נ (4) 661 בעמ' 703 ליד אות
24 ד'), כי:

25 "אחת המשימות של השופט, כאשר הוא עוסק בחקיקה שיפוטית, היא הגשמת
26 הציפיות הלגיטימיות של הצדדים. באומרנו "לגיטימיות", אין הכוונה
27 לציפיות המעוגנות בחוק, שכן אילו היה בענייננו חוק חרות או פסוק, לא
28 היינו נזקקים לחקיקה שיפוטית; "לגיטימיות", במשמע ציפיות הראויות
29 להגנה על-פי מערכת הערכים המקובלת בחברה.

30
31

01 על חשיבותה של משימה זו עמד פרופ' א' ברק, "חקיקה שיפוטית יג
02 (תשמ"ג-מ"ד) 25, 71:

03 " ... יש להימנע ... מבחירה באותה אופציה שיש בה פגיעה בציפיות
04 הסבירות. הטעמים לכך רבים. פגיעה באמון הציבור במשפט, ושוללת
05 אפשרות תכנון התנהגות".

06
07 עוד מצינו (ע"א 3798/94 פלוני נ' פלונית פ"ד נ (3) 133 בעמ' 187 ליד האות
08 ג):

09 "... בית המשפט יכול, ולעתים ראוי, שילך בדרך נועזת של חקיקה
10 שיפוטית המנותקת לחלוטין מלשון החוק, ואולי אף מנוגדת ללשון
11 החוק, כדי להשיג את תכלית החוק או להגן על ערכי יסוד. אך זוהי
12 דרך שעת חירום, שכרוכים בה, בחשבון סופי ואמיתי, סיכונים למערכת
13 המשפט ולמערכת השיפוט. לכן עדיף, אם רק אפשר, שבית המשפט ילך בדרך
14 הסלולה והבטוחה של פרשנות הצומחת מתוך לשון החוק".

15
16 בע"א 1915/91 בעניין יעקובי פ"ד מט (3) 529 בעמ' 581 ליד האות א):

17 "... כבכל בעיה אנושית סבוכה, פתרון לצד אחד יוצר בעיות אחרות,
18 סבוכות לא פחות, מצד שני; מה גם ש"חקיקה שיפוטית" היא נקודתית,
19 ואינה מסוגלת להביא בחשבון את כל ההשלכות האפשריות על שאר שטחי
20 החיים על כל סבך נפתוליהם. יפים לעניין זה דברי כבוד השופט י' כהן,
21 באשר לחקיקה השיפוטית של חזקת השיתוף:

22 "חקיקה על-ידי פסיקה ייתכן שתתן סיפוק לרגש של הצדק במקרה
23 מסויים, אך היא עלולה לשבש את דיני הקניין ודיני החיובים, ליצור
24 מצב של חוסר ודאות ובסופו של דבר לגרום לתוצאות בלתי-צודקות
25 במקרים אחרים".

26 העולה מן המקובץ, כי שעתה של "חקיקה שיפוטית" יפה לשעת חירום, וכי לא על
27 נקלה יפסע בית המשפט בנתיב זה. על בית המשפט לשים לנגד עיניו את הצורך
28 לילך בדרך זו והתועלת שתצמח מכך, לעומת הנזק שבפגיעה בעקרונות ההסתמכות
29 והטלת מעמסה על הציבור או הפרט.

בתי המשפט 17

01 מן הכלל אל הפרט. אין לנו עניין עם מקרה חירום המצדיק הליכה ב"דרך שעת
02 חירום". התוצאה אליה הגיעו חברי, צודקת ככל שתהא, אינה מצדיקה הליכה בדרך
03 של "חקיקה שיפוטית". בתוצאה זו יש משום הרחבת חוג הזכאים לפיצויים לא רק
04 על-פי פקודת הנזיקין אלא גם על-פי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים שתוקן
05 לא מכבר, בכדי לצמצם את חוג הזכאים שהורחב ע"י פרשנות שיפוטית.
06 זאת ועוד, התוצאה אליה הגיעו חברי המלומדים משנה הלכה קיימת ולפיכך יש בה
07 משום פגיעה בעקרון ההסתמכות, שמטבע הדברים יצר ציפיות על-פיהן פעלו
08 הצדדים. כפי שציינה חברתי השופטת רובינשטיין בפסק דינה - באנגליה, הלכו
09 בדרך של תיקון החוק - FATAL ACCIDENTS ACT 1976. סבור אני כי בנסיבות
10 המקרה שלפנינו, ראוי כי גם אנו נאמץ גישה זו ולא ננקוט בפרשנות וחקיקה
11 שיפוטית.

12 לו דעתי היתה נשמעת, הייתי דוחה את הערעור ומותיר למחוקק את מלאכת התיקון
13 לאחר שקילת כל ההבטים החברתיים וההשלכות הכלכליות.

14
15
16
17 י. בן-שלמה, שופט

18
19
20 לפיכך, הוחלט ברוב דיעות, לקבל את הערעור כאמור בפסק דינה של כב' השופטת
21 מיכל רובינשטיין.

22
23 בשולי הדברים, ומבלי לפגוע בפסק דין הרוב, מובעת בזאת המלצת ההרכב פה אחד
24 כי הגיעה השעה שגם המחוקק יתן דעתו לסוגיה זו.

25
26
27 הדיון יוחזר לערכאה קמא על מנת להמשיך בבירור שאלת גובה הפיצויים.

בתל-אביב-יפו
ע"א 264/96-7

בתי המשפט 18

בית המשפט המחוזי
1/06/98

01
02
03
04
05
06
07
08
09
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

אנו מחייבים את המשיבים לשלם הוצאות בסך 7,500 ש"ח בצירוף מע"מ, הכל
בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהיום ועד לתשלום בפועל.

הערבות שהופקדה בתיק תוחזר לידי ב"כ המערערת.

ניתן בהעדר הצדדים, היום 01/06/98.

המזכירות תעביר עותק פסק הדין לבאי כוח בעלי הדין.

מ. רובינשטיין, שופטת

י. בן-שלמה - שופט

י. גרוס - שופט
אב"ד

קלדנית: סילבנה

בית המשפט המחוזי בתל-אביב
מזכירות
מס' 33
21/01/98
תאריך